

Čtvrtstoletí neideologizované vědy

PhDr. et Mgr. MARTIN RYCHLÍK, Ph.D., Ph.D.

Ústav etnologie, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
Celetná 20, Praha 1, 116 42; e-mail: martin.rychlik@ff.cuni.cz

Když jsme dokončovali šestou Culturologii, kterou právě čtete, psal se 17. listopad 2014. V Olomouci, Brně, Praze a v dalších univerzitních městech České republiky vyšli studenti opět do ulic, aby si připomněli, zač jejich rodiče a také praprarodiče bojovali. Řadu z nich v roce 1939 nacisté popravili a utrápili, v roce 1989 jich zase desítky zbili komunisté.

Přitom všichni tito perzekvovaní lidé toužili „jen“ po svobodě, po vzdělávání a možnosti číst si, co chtějí, aby porozuměli čím dál složitějšímu světu. Uplynulo již 25 let od chvíle, kdy takovou možnost máme. Dnes stačí kliknout na necenzurovaný internet, objednat knihy z celého světa a z elektronických databází si za pár vteřin stáhnout PDF, které potřebujete.

Už nemusíme číst marxisticko-leninské úvodníky v národopisných statích, etnologie již není poznamenána ideologickými tlaky, ale tuzemské vědy o kultuře a člověku jsou z minulých dob stále zatíženy předsudky a také ne zcela vyjasněnými vztahy, kompetencemi.

Zaujala mě recenze amerického antropologa Richarda Feinberga v tomto čísle (str. 62), kde píše o knize kolegů Julie Hubeňákové a Martina Soukupa. „Culturology is a school of thought developed and refined by American anthropologist Leslie A. White. It combines a recognition of culture as a uniquely human phenomenon, based on our ability to think and communicate symbolically, with an understanding that human beings are part of the natural world and subject to same evolutionary pressures as all organisms. Culture, as a natural phenomenon, evolves in response to material forces. Thus, culturology involves a holistic understanding of the human condition and parallels the integrated approach to anthropology that has been common at American universities,“ píše Feinberg z Kent State University.

Věda o kultuře neboli „kulturologie“ tedy není nějakým českým vynálezem, nýbrž jedním z možných přístupů k poznávání

světa. Časopis Culturologia (zařazený opět na vládní seznam recenzovaných periodik) je mezinárodně otevřen všem odborníkům na široce chápanou kulturu: tedy kulturním antropologům, etnologům či sémiotikům, ale i kulturním manažerům, lingvistům, památkářům nebo muzeologům.

Feinberg ve zmíněné recenzi ještě dodává: „Once upon a time, Czech scholarship had a significant influence on Anglophone anthropology, largely through the so-called Prague School of Linguistics. In recent decades, the synergy between the two traditions has become attenuated, and few developments in Czech anthropology have caught the English-speaking world's attention.“ Recenzovanou knihu Nungon People of Uruwa však tento odborník na melanéske kultury považuje za - citujme - „an effort to restore the lost connection.“

Byla by škoda, kdyby se česká etnologie a antropologie utopila v lokálních tématech, ve svém vlastním „rybníčku“. Naštěstí tomu tak není, jak dokazují i studie v tomto vydání.

Martin Soukup pokračuje ve svém systematickém zájmu o Papuu-Novou Guineu, když píše o prvním ročníku novin The Papuan Villager. Václav Šubrt a Petrem Doležalem analyzují potenciál virtuálních prohlídek v prezentaci kulturního dědictví, Václav Vančata se zabývá novinkami v datování svrchního paleolitu. Kateřina Vacková otevírá zásadní etické téma současné antropologie, a sice repatriace lidských ostatků dědicům nativních kultur - v tomto případě hlav toi moko novozélandským Maorům. Nechybějí ani studie dávající do kulturního kontextu změnu dědických pravidel v ČR, symboliku indiánských účesů, transkulturní komunikaci nebo též způsoby, jak se jednotlivé kultury „vpisují“ do mapových stylů.

Věříme, že přítomné studie o kultuře stojí za přečtení i další promyšlení. Bez předsudků. A s vděčností za svobodu, kterou již více než čtvrtstoletí můžeme prožívat. ●

Obsah

Studie:

- 4 **Martin Soukup:** „To jsou noviny pro lidi z Papuy. Nejsou pro bělochy“
- 12 **Václav Šubrt, Petr Doležal:** Virtuální prohlídky v kontextu prezentace kulturního dědictví
- 18 **Václav Vančata:** Změni nové metody datování náš názor na evoluci člověka ve svrchním paleolitu?
- 25 **Kateřina Vacková:** „There and back again“. Māori Toi Moko and Karanga Aotearoa Repatriation Programme
- 32 **Petr Frischmann:** Nový testament 2014: Dědická pravidla jako počátek kulturní změny
- 40 **Martin Rychlík:** Skalpy i kohouty: Přehled vlasových úprav v tradičních kulturách Ameriky
- 50 **Zdenka Sokolíčková:** Transcultural communication: What can it offer?
- 57 **Jan D. Bláha:** Geneze kulturní diversity a kulturní unifikace mapových stylů

Recenze:

- 61 **Martin Soukup:** Boggiani opět znovunalezeny
- 62 **Richard Feinberg:** „An effort to restore the lost connection“
- 63 **Zdenka Mechurová:** Steak jako nejoblíbenější zvíře člověka

Rituál přechodu:

- 64 **Zdenka Mechurová:** Muž, který nosil světlo

Vědecký tamtam:

- 65 **Martin Rychlík:** Umění mezi Střední Asíí a Českem